

Het Korps Politietroepen 1919-1940

Reeks artikelen over de geschiedenis van het Wapen, deel IX

Door dr. J.P.E.G. Smeets

In de vorige twee columns werden de grote gevolgen van de Novemberrevolutie voor de Nederlandse politie geschetst. Naast de Koninklijke Marechaussee, Rijksveldwacht, gemeentepolitie en gemeenteveldwacht werd in juni 1919 het Korps Politietroepen opgericht. Dit betekende feitelijk een verder complicering van de Nederlandse politieorganisatie. Dit was ook duidelijk voor de hoofdverantwoordelijke en architect van deze militaire politie, minister van Justitie Heemskerk. Het ging er hem nu om de feitelijke taak van het korps, het met zware middelen neerslaan van grootschalige onlusten, te camoufleren en te verdoezelen. Heemskerk deed dit door in alle toonaarden te ontkennen dat de Politietroepen onderdeel van de (rijks) politie uitmaakten. Hij bleef bij hoog en bij laag beweren dat het Korps Politietroepen er was om de politiedienst binnen het leger te verrichten. Een vreemd argument indien men bedenkt dat het Nederlandse leger in juni 1919 reeds geruime tijd gedemobiliseerd was en het leeuwendeel van de manschappen naar huis teruggekeerd. Bovendien had de Koninklijke Marechaussee de militaire politiedienst voor een sterk verkleinde krijgsmacht wel aangekond, het Wapen had deze taak immers vanouds waargenomen.

De praktijk toonde eens te meer aan dat de beweringen van de minister van Justitie geen hout sneden. Het Korps Politietroepen was aan het begin van de jaren twintig vooral te vinden aan de grenzen. Aldaar voerden zij samen met de Koninklijke Marechaussee grensbewakingstaken uit. De grensbewaking was altijd al een van de hoofdtaken van het Wapen geweest en de inmenging van de Politietroepen zette dan ook kwaad bloed. Minister Heemskerk konden de bezwaren uit de hoek van de Koninklijke Marechaussee allemaal weinig schelen. Sterker nog, hij deed er alles aan om de Politietroepen te laten groeien. Aan het begin van het jaar 1922 was het 'tijdelijke' korps ruim 2000 man sterk. Een beduidend groter aantal dan de Koninklijke Marechaussee en de Rijksveldwacht die ieder ongeveer 1200 manschappen tel-

den. In datzelfde jaar werd het Korps Politietroepen opgenomen in de vredesorganisatie. Vanaf dat moment kon er dus niet meer gesproken worden van een korps dat maar tijdelijk recht van bestaan had.

Aan het eind van 1922 zette, na een korte economische hausse, een recessie in. Nederland moest bezuinigen en het Ministerie van Financiën stelde verschillende commissies in die moesten bezien waar dat mogelijk was. Ook het Departement van Oorlog ontkwam niet aan de kritische blik. De ambtenaren van Financiën hadden al snel de Politietroepen in het vizier. Zij vroegen zich af waartoe die militaire politie nu werkelijk diende. Het gevolg was dat er gesproken werd over de opheffing van het korps, maar uiteindelijk bleef het bij een reductie van het personeelsbestand. Voorlopig was het korps aan de valbijl der bezuinigingen ontsnapt.

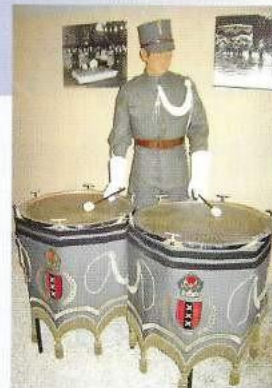
Nadat eind 1929 de grote economische recessie had ingezet leek Nederland af te stevenen op een tijdperk met grote sociale onrust. In 1934 werd de vrees van de overheid realiteit in de vorm van het Jordaanoproer. De Politietroepen verleenden, naar volle tevredenheid van de burgemeester van Amsterdam, bijstand. Dit succes van het korps vertaalde zich in datzelfde jaar in het feit dat het Korps Politietroepen een commandant uit eigen rijen kreeg. Aan de bevoogding door de Koninklijke Marechaussee kwam hiermee ten einde.

Eveneens in 1934 had generaal I. Reynders een geheim rapport opgesteld waarin hij waarschuwde voor de mogelijkheid van een strategische overval op Nederland. Volgens de generaal zou het, door inname van strategische posities door een vijand, Nederland in enkele uren onmogelijk kunnen worden gemaakt militair te reageren. Om een dergelijk gevaar te keren was het noodzakelijk een permanente bewaking in te stellen op bijvoorbeeld belangrijke bruggen en wegen. Dienstplichtige militairen waren echter, vanwege de extreem korte dienstdtijd, niet voorhanden. Het meest logische leek dan

ook de Politietroepen deze taak op zich te laten nemen. Om de rangen

te vullen werd stevig geworven en jonge mannen die bereid waren zes jaren bij het korps te dienen, konden, na geblijken geschiktheid, overgaan naar de burgerpolitie.

Dit laatste was de reden dat het korps in mei 1940 een niet onbelangrijke rol zou spelen in de verdediging van Nederland. Vooral in de bunkers aan de oostgrens weerden zich de leden van het korps dapper. Het mocht echter niet baten. Kort na de capitulatie viel het doek voor het Korps Politietroepen. Ironisch genoeg kwam het overgrote deel van het personeel bij de Nederlandse politie onder. De meeste jongemannen werden nu politieman, soms jaren eerder dan oorspronkelijk de bedoeling was geweest.

Ook in het Marechausseemuseum kunt u het Korps Politietroepen bezichtigen.

Beredenen van het Korps Politietroepen oefenen in het passeren van kleine barricaden.

Tijdens de rellen te Rotterdam-Crooswijk in juli 1934 werden dergelijke visuele waarschuwingen aan het demonstrerende publiek gegeven.